

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Zbiory Biblioteki Teologicznej w służbie społeczności akademickiej

Author: Bogumiła Warząchowska

Citation style: Warząchowska Bogumiła. (2008). Zbiory Biblioteki Teologicznej w służbie społeczności akademickiej. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 327-340). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Zbiory Biblioteki Teologicznej w służbie społeczności akademickiej

Wieloletnie starania władz Uniwersytetu Śląskiego (UŚ) – systematycznie wspomagane przez Kurię Metropolitalną Archidiecezji Katowickiej – doprowadziły do utworzenia Wydziału Teologicznego na UŚ. Jest on jedenastym wydziałem UŚ. Od samego początku stał się ważnym ośrodkiem nauk humanistycznych w Katowicach i w regionie, rygorystycznie dbającym o wysoki poziom naukowy. Dla UŚ powstanie Wydziału Teologicznego oznaczało jednoznaczne nawiązanie do chrześcijańskich korzeni uniwersytetów europejskich, przy poszanowaniu właściwej im różnorodności światopoglądowej. Warto zacytować słowa ks. Arcybiskupa Damiana Zimonia – człowieka aktywnie wspierającego środowisko akademickie: „Rzecz jasna, nie jest intencją Kościoła «katolicyzacja» uniwersytetu. Instytucja ta musi nadal realizować z całkowitą swobodą i autonomią własne cele, to znaczy prowadzić własne badania naukowe, pogłębiać i przekazywać wiedzę w różnych dziedzinach”¹.

Na przestrzeni istnienia Uniwersytetu zauważa się, że społeczność akademicką żywo nurtują kwestie związane z refleksją teologiczną i jej znaczeniem dla formacji intelektualnej, kulturowej i społecznej człowieka. Stąd obraz teologii jako podparcia naszej myśli w szybko zmieniającym się świecie, stąd teologia jako towarzysząca człowiekowi doznającego zmiany. Stawką jest więc nie sama teologia, lecz to, czy i jak przyczyni się ona do zmiany sposobu życia i myślenia człowieka².

¹ D. Zimoń: *Drogą Kościoła jest człowiek. Kościół katolicki wobec problemów społecznych w latach 1985–1995*. Katowice 1995, s. 263.

² T. Sławek: *Świat, uniwersytet, wiara. Laudacja z okazji przyznania Księdzu Arcybiskupowi dr Damianowi Zimoniowi, Metropolicie Katowickiemu godności doktora honoris causa Uniwersytetu Śląskiego*. W.: *Archiepiscopus Damianus Zimoń Doctor Honoris Causa Universitatis Silesiae Catoviciensis*. Oprac. Z. Kadłubek, P. Wilczek. Katowice 2007, s. 24.

Interdyscyplinarność tej nauki i współpraca międzywydziałowa pracowników naukowych i studentów prowadzi do odważnego podejmowania dyskusji teologicznych³.

Trudne byłoby funkcjonowanie jakiejkolwiek jednostki naukowej bez odpowiedniego zaplecza materialnego i lokalowego. Toteż utworzenie od podstaw nowoczesnego kampusu Wydziału Teologicznego wraz z dobrze zaopatrzoną biblioteką, nowoczesną pracownią komputerową i całym zapleczem dydaktycznym, jakże konieczne dla sprawnego działania Wydziału, stało się użyteczne również dla całego środowiska akademickiego. Nietrudno zauważyć, że nowopowstały Wydział Teologiczny wniósł pokaźny wkład – znakomity zasób biblioteczny. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego powiększyła tym sposobem swoją sieć bibliotek specjalistycznych o nową dobrze zaopatrzoną w literaturę placówkę.

W niniejszym opracowaniu zwrócono uwagę wyłącznie na te aspekty, które stanowią o odrębności i specyfice funkcjonowania Biblioteki Teologicznej w systemie biblioteczno-informacyjnym i roli jaką pełni w środowisku akademickim. Na szczególne wyróżnienie zasługuje: bogata tradycja i historyczność odziedziczonego zasobu, interdyscyplinarny charakter gromadzonych publikacji, sposoby i źródła informacji w pozyskiwaniu literatury, działalność informacyjno-promocyjna zbiorów skierowana do różnych kategorii użytkowników.

Powołana w 2001 Zarządzeniem Rektora UŚ Biblioteka Teologiczna⁴, wpisała się w strukturę środowiska akademickiego jako największa w sieci specjalistycznych księżnic UŚ. Bogatą tradycję i znaczącą pozycję zawdzięcza poprzedniczce – Bibliotece Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego (WSSD)⁵. Korzenie Biblioteki sięgają 1927, kiedy to w Krakowie wybudowano gmach Seminarium Duchownego Diecezji Śląskiej. Od początku zasoby jej wzbogacały się dzięki instytucjom oraz osobom prywatnym, które zapisywały własne księgozbiory testamentalnie. W ten sposób znalazł się w bibliotece księgozbiór podręczny ks. biskupa Arkadiusza Lisieckiego, historyka i patrologa⁶ oraz książki przekazywane przez inne znaczące osoby⁷.

³ Rezultatem dyskursu są wspólnie organizowane konferencje, sympozja, wydawane publikacje. O tym jak żywo problemy teologiczne nurtują młodych ludzi świadczy fakt, że z roku na rok przybywa studentów spoza Wydziału wybierających teologię jako drugi kierunek, angażując się w działalność Koła Naukowego Teologów, bądź uczestnicząc w ciekawych wykładach monograficznych, często i chętnie korzystających ze zbiorów bibliotecznych.

⁴ Zarządzenie nr 54/2001 z dnia 28 IX 2001 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego powołania Biblioteki Wydziału Teologicznego.

⁵ T. Czakański: *Historia Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego (1927– 2000)*. „Wiadomości Archidiecezjalne” 2000, nr 11, s. 530.

⁶ J. Myszor: *Historia diecezji katowickiej*. Katowice 1999, s. 122.

⁷ Np. „Na pierwszych kartach pojawiają się zapisy: zakup z bibl. pośm. ks. Fr. Brudnioka, Dar ks. Tuske-

Z zachowanych dokumentów dowiadujemy się, że w 1960 Biblioteka WSSD posiadała już 6 tys. tomów. Aby uchronić tak liczny i bogaty księgozbiór przed niespodziewaną likwidacją w okresie stalinowskim, pojawiło się nawet wyraźne określenie biblioteki seminaryjnej, jako biblioteki domowej. Mimo tych zabiegów w latach sześćdziesiątych zarekwirowano kilkadziesiąt pozycji, które tylko dzięki znakom własnościowym „*Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie*” trafiły po niemal pięćdziesięciu latach już do Biblioteki Teologicznej w Katowicach⁸.

Przełomowym dla Biblioteki był rok 1980. Zgodnie z decyzją ks. biskupa Herberta Bednorza Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne przeniesiono z Krakowa do Katowic. W tym samym czasie do Biblioteki WSSD dołączono, powstały w okresie międzywojennym z inicjatywy ks. biskupa Arkadiusza Lisieckiego, zamknięty księgozbiór Biblioteki Kurii Diecezjalnej liczący 19 tys. woluminów⁹. Księgozbiór ten tworzą równolegle ze zbiorem seminaryjnym w Krakowie, na bazie tych samych zakupów, darów i spuścizn pośmiertnych¹⁰. Cały zbiór zachował własną odrębność w postaci wydzielonych pomieszczeń i własnych katalogów. Wszystkie książki oznaczone są pieczętą *Bibliotheca Dioecesis Katowicensis* i udostępniane tylko prezencyjnie.

Połączenie dwóch dużych, znaczących księgozbiorów – seminaryjnego i diecezjalnego – w jedną Bibliotekę Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego, przyczyniło się do powstania wartościowego narzędzia pracy dla magistrów teologii, licencjatów, doktorów i profesorów. Przez ponad dwadzieścia lat istnienia w Katowicach Biblioteka służyła obecnym i przyszłym kapłanom archidiecezji katowickiej. W momencie powołania na UŚ Wydziału Teologicznego

ra, Dar ks. dr Czapli, Dar ks. Kopeć'a, Dar ks. Prob. Miketty, Dar pośm. Ks. Sypniewskiego, Zakup z bibl. pośm. Ks. Arcyb. Zaleskiego”. Por. W. Pawłowicz: *Księgozbiory polskiego duchowieństwa katolickiego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku (do 1939 r.)*. Katowice 2004 [praca doktorska pod kier. prof. dr hab. Ireny Sochy], s. 56.

⁸ Odzyskane książki ostemplowano pieczęcią „*Skonfiskowana w 1960 r. przez władze PRL, zwrócona Kościółowi w 1997 r.*” Zanim książki ponownie zostały włączone do zbiorów, zorganizowano wystawę, aby to co wydarzyło się przed prawie pięćdziesięciu laty, nie pozostało tylko w murach Wydziału Teologicznego, ale dotarło do świadomości całego środowiska akademickiego i lokalnego. Por. K. Gonet: *Książki skonfiskowane przez władze PRL w bibliotekach kościelnych w roku 1960 wracają do właścicieli*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2004, nr 1–2, s. 205; B. Warząchowska: *Dzieje książek skonfiskowanych w roku 1960 w Bibliotece Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie*. „Studia i Materiały z Dziejów Śląska” T. 26 (2005), s. 222–229; Taż: *Powrót aresztowanych książek*. „Gość Niedzielny” 2004, nr 43. Dodatek Katowicki, s. III.

⁹ W. Pawłowicz: *Księgozbiory polskiego duchowieństwa...*, s. 56–58.

¹⁰ Taż: *Księgozbiory kapłanów śląskich XIX i XX w.* „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 38, z. 2 (2005), s. 421–438.

Biblioteka WSSD została przekształcona w Bibliotekę Teologiczną¹¹ na mocy umowy między UŚ a Kurią Metropolitalną, która zawiera informację o zachowaniu prawa własności Kurii do całego księgozbioru¹². Ponadto Biblioteka Teologiczna, mimo że wchodzi w strukturę bibliotek uniwersyteckich jako jedna z bibliotek specjalistycznych, ze względu na specyfikę zbiorów i sposób finansowania tworzy własny system biblioteczno-informacyjny. Składa się on z podstawowego księgozbioru w zasobie magazynowym, z wydzielonej literatury w Bibliotekach Zakładowych¹³, Czytelni Ogólnej, Wypożyczalni i Katalogów informujących o zbiorach. Przekształcenie to doprowadziło przede wszystkim do zmiany profilu gromadzenia zbiorów.

Podstawą działania Biblioteki Teologicznej są wspomniane już odziedziczone zbiory i związana z nimi właściwa polityka gromadzenia, ich wartość naukowa oraz różnorodność dokumentów. Zakres gromadzonych zbiorów drogą zakupu¹⁴, wymiany¹⁵, darów¹⁶, jest ukierunkowany na nauki teologiczne z uwzględnieniem dziedzin pokrewnych, interdyscyplinar-

¹¹ Problem przekształcenia omówiono w: B. Warząchowska: *Wyrośla z dobrego drzewa*. „Gazeta Uniwersytecka” 2002, nr 3, s. 25; Taż: *Biblioteka Teologiczna zaprasza. Czytaj na Wita Stwosza*. „Gość Niedzielny” 2002 nr 5, s. 26; Taż: *Stara Biblioteka nowego wydziału Uniwersytetu Śląskiego*. „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2002 nr 35. [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://bib.oss.wroc.pl/2002/35/warzechowska>.

¹² *Umowa Użyczenia zawarta w dniu 1 września 2001 r. w Katowicach pomiędzy: Archidiecezją Katowicką w Katowicach a Uniwersytetem Śląskim w Katowicach*. Aneks do umowy. Pkt. nr 1: Uzupełnianie zbioru bibliotecznego o książki, czasopisma oraz inne materiały zarówno w postaci drukowanej jak i elektronicznej, potrzebne do celów badań naukowych i dydaktycznych prowadzonych na Wydziale Teologicznym finansowane jest przez Archidiecezję Katowicką.

¹³ W Bibliotekach Zakładowych gromadzona jest literatura naukowa odpowiadająca badaniom w ramach następujących Zakładów: Filozofii Chrześcijańskiej, Katechetyki, Pedagogiki Chrześcijańskiej i Katolickiej Nauki Społecznej, Liturgiki i Homiletyki, Misjologii i Teologii Religii, Prawa Kanonicznego, Teologii Biblijnej Starego i Nowego Testamentu, Teologii Dogmatycznej, Teologii Ekumenicznej, Teologii Fundamentalnej, Teologii Moralnej i Duchowości, Teologii Pastoralnej i Historii Duszpasterstwa, Teologii Patrystycznej i Historii Kościoła.

¹⁴ U. Wojtasik: *Zakup oraz wykorzystanie książek zagranicznych w bibliotekach akademickich*. „Przegląd Biblioteczny” 1999, nr 3, s. 157–166; A. Muc: *Zakup książek przez Bibliotekę Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” T. 88 (2007), s. 105–116.

¹⁵ E. Olszowy: *Wymiana krajowa w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” T. 82 (2004), s. 177–186.

¹⁶ B. Warząchowska: *Gromadzenie darów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego*. „Nowa Biblioteka” 2000, nr 1–2, s. 13–17; Taż: *Dary w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” T. 89 (2008), s. 164–172.

nych i pomocniczych¹⁷. Szczegółowy profil zbiorów kształtują zatem dyscypliny uprawiane na Wydziale Teologicznym i badania prowadzone przez pracowników naukowych¹⁸. Dobór literatury jest na bieżąco konsultowany z pracownikami naukowymi i studentami, uzupełniany systematycznie o pozycje zalecane podczas zajęć dydaktycznych dla studentów stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych¹⁹.

Zakup literatury w Bibliotece Teologicznej jest uwarunkowany dwoma różnymi źródłami finansowania: Kurii Metropolitalnej i UŚ. Zobowiązanie finansowe Kurii wobec Wydziału Teologicznego umożliwia bieżący zakup oraz uzupełnianie dostrzeżonych braków w seriach i wydawnictwach wielotomowych. Dzięki przynależności do Federacji Biblioteki Kościelnych FIDES, działającej w ramach Stowarzyszenia Europejskich Bibliotek Teologicznych BETH, udało się zakupić z funduszy kościelnych i uzupełnić materiały źródłowe z serii „Corpus Christianorum”, którą Biblioteka gromadzi w czterech podstawowych podseriach: „Apocryphorum”, „Graeca”, „Latina”, „Mediaevalis”. Ze źródeł tych korzystają również pracownicy naukowcy i studenci innych wydziałów UŚ, szczególnie filolodzy (głównie filolodzy klasycyści), historycy, archiwiści, prawnicy.

Warto podkreślić, że dobrze zaopatrzona biblioteka, zwłaszcza wydziałowa, jest podstawowym narzędziem pracy każdego uczonego. Szybki i łatwy i bezpośredni dostęp do literatury powoduje, że pracownicy naukowcy Wydziału Teologicznego znaczną część funduszy z badań statutowych, własnych i grantów przeznaczają na zakup książek naukowych finansowanych ze środków UŚ. Biblioteka zabiega również o nabywanie jak największej liczby wydawnictw o charakterze informacyjno-naukowym (encyklopedie, słowniki, bibliografie, biografie) i materiały źródłowe. Jednak nabywanie pełnego i możliwie kompletnego piśmiennictwa z interesujących nas dziedzin przerasta możliwości finansowe Biblioteki Teologicznej. Wzmożona produkcja wydawnicza, różnorodność publikacji ukazujących się w Polsce, a zwłaszcza na świecie, zmu-

¹⁷ Gromadzona jest literatura z dziedzin pokrewnych takich jak: filozofia, pedagogika, psychologia, socjologia etyka, historia, historia sztuki, archiwistyka, dziennikarstwo, nauki społeczne, filologiczna literatura religijna.

¹⁸ *Działalność naukowa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. W: *Wydział Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w latach 2000–2005 (stan na 30 września 2005 roku)*. Oprac. L. Szewczyk, Katowice 2005, s. 203.

¹⁹ W gromadzeniu uwzględnia się również materiały dla studiów podyplomowych prowadzonych na Wydziale Teologicznym: Teologii Pastoralnej, Komunikacji Społecznej, Archiwistyki Kościelnej, Rodziny i Mediacji Sądowej, Kwalifikacyjnych Oligofrenopedagogiki dla Nauczycieli Religii, Kwalifikacyjnych Teologiczno-Katechetycznych, Specjalistyczne Teologii, Zarządzania Parafią.

szają Bibliotekę do prowadzenia przemysłanej i racjonalnej polityki gromadzenia zbiorów zarówno drogą koordynacji w obrębie środowiska lokalnego i ogólnopolskiej współpracy i wymiany. Współpraca z typowymi wydawnictwami lokalnymi oraz instytucjami wydającymi sporadycznie, przyjmuje różne formy, od bieżącego zakupu poprzez promocyjne tytuły aż po otrzymywanie gratisowych egzemplarzy²⁰.

Przykładem tego rodzaju działań jest współpraca z Wydawnictwem UŚ, które co roku organizuje kiermasz, oferując własne publikacje. Imprezę tę poprzedza rozesłanie do wszystkich wydziałów UŚ wykazów ofert książek, które można otrzymać za darmo (tytuły wydane przed pięciu laty), nabyć za „złótkę” oraz z 50% bonifikatą. Dzięki dużej różnorodności tytułowej i korzystnej ofercie cenowej Biblioteka Teologiczna uzupełnia zbiory o brakujące publikacje i pozyskuje najciekawsze tytuły do wymiany bibliotecznej.

Współpraca z Wydawnictwem św. Jacka ma nieco inny charakter, bowiem większość publikacji pracowników Wydziału Teologicznego właśnie w tym Wydawnictwie się ukazują. Dzięki staraniom władz Wydziału i zapobiegliwości pracowników Biblioteki otrzymywane są z tego Wydawnictwa w postaci tzw. gratisów wszystkie ukazujące się na bieżąco tytuły. Niemałe znaczenie dla Biblioteki mają również Kiermasze Wydawców Katolickich organizowane przez Wydawnictwo św. Jacka na Wydziale Teologicznym, pozwalające na zakup nowości literatury teologicznej, uzupełnienie brakujących pozycji oraz zamówienie tych tytułów, które ukazą się w przyszłości²¹.

Biblioteka Teologiczna jest jedyną placówką na terenie Katowic, która dba o kompletność zbiorów współczesnej problematyki teologicznej kościołów chrześcijańskich oraz innych wyznań i religii, dlatego użytkownik ma prawo oczekiwać, że wśród zgromadzonej literatury odnajdzie przykładowo gazetki parafialne, publikacje stowarzyszeń chrześcijańskich i grup religijnych, dokumenty życia Kościoła z różnych diecezji²². Dobrą okazją do pozyskiwania tego rodzaju literatury jest udział pracowników Biblioteki w konferencjach, sympozjach, sesjach czy promocjach książek; towarzyszą im często promocje materiałów konferencyjnych oraz innych wydawnictw tematycznie związanych z programem spotkania.

²⁰ B. Warząchowska: *Formy współpracy Biblioteki Teologicznej w środowisku lokalnym*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2005, nr 1–2, s. 24–36.

²¹ Tamże: *Wystawy, kiermasze, targi – książki do nas czy my do książek*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2004, nr 1–2, s. 91.

²² E. Dołganiszewska: *Specyfika bibliotek teologicznych*. „Wrocławski Przegląd Teologiczny” R. 3, nr 2 (1995), s. 137.

Biblioteka Teologiczna powiększa znacząco swój księgozbiór także poprzez liczne darowizny, które są formą wpływu najmniej planowaną i oczekiwaną. Publikacje otrzymywane drogą darów, pojedynczo lub zespołowo, są cennym nabytkiem, o ile składają się z dokumentów wartościowych, bądź stanowią celowo dobrane zespoły piśmiennicze. Źródłami, z których dary wpływają do Biblioteki są instytucje (wydawnictwa, hurtownie, likwidowane biblioteki parafialne, placówki naukowo-badawcze, redakcje czasopism, towarzystwa naukowe) i osoby prywatne (np. księża, pracownicy naukowcy, autorzy książek, bibliotekarze, bibliofile, pracownicy uczelni, studenci).

Mówiąc o darach w Bibliotece Teologicznej należy wziąć pod uwagę spuścizny po uczonych, zwłaszcza pośmiertne dary księży przekazywane przez rodziny lub osoby do tego upoważnione. Są to bogate i wielodziedzinowe księgozbiory wymagające wnikliwej selekcji i szczegółowego opracowania. W 2002 r. Biblioteka Teologiczna przejęła księgozbiór ks. dr Martina Gritza²³, dzięki czemu wzbogaciła się o najważniejsze dokumenty postanowień Kościoła w Niemczech, literaturę teologiczną dotyczącą zagadnień pokoju i wojny, publikacje z zakresu politologii, cenne zbiory silesiaców (tu ujawnia się specjalizacja terytorialna w gromadzeniu zbiorów Biblioteki Teologicznej) oraz wiele książek i czasopism związanych z duszpasterstwem wojskowym. W roku 2003 otrzymano książki po zmarłym ks. prof. dr. Paulu Bormannie²⁴, przede wszystkim z zakresu teologii patrystycznej, homiletyki, oraz pedagogiki i katechetyki. W ostatnim czasie Biblioteka Teologiczna otrzymała wiele tego rodzaju cennych darowizn od ludzi zasłużonych dla kultury i nauki Śląska, związanych często z Kościołem m.in. poprzez wspólnoty duszpasterskie²⁵.

Księgozbiór Biblioteki Teologicznej powiększa się regularnie i w znaczący sposób również poprzez dary pracowników Wydziału Teologicznego, którzy przekazują do zbiorów pozycje z własnych kolekcji, często nieosiągalne na rynku księgarskim lub antykwarycznym²⁶.

²³ W. Myszor: *Ks. dr Martin Gritz i jego Biblioteka*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”. T. 36, 2003, z.1, s. 258–259.

²⁴ Tenże: *Ks. Prof. dr Paul Bormann i jego Biblioteka*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”. T. 37, 2004, z.1, s. 174–176.

²⁵ J. Polewka: *Duszpasterstwo Prawników Archidiecezji Katowickiej oraz początki Ogólnopolskiego Duszpasterstwa Prawników w 15-lecie istnienia 1985–2000*. Katowice 2000, s. 20.

²⁶ Ofiarowane Bibliotece książki to materiały z ogólnopolskich sympozjów, konferencji naukowych, szczególnie wartościowe publikacje z zakresu dyscyplin reprezentowanych na Wydziale. Służą one prowadzonym badaniom naukowym i zajęciom dydaktycznym. Drogą darów pozyskano literaturę antyczną, średniowieczną, z zakresu patrologii, źródła Ojców Kościoła – dary ks. prof. Wincentego Myszora. Materiały dotyczące Koś-

Biblioteka odczuwa szczególną opiekę ze strony ks. Arcybiskupa Damiana Zimonia Wielkiego Kanclerza Wydziału Teologicznego. Zainteresowanie biblioteką przejawia się w regularnym dostarczaniu do zbiorów książek – nowości, którymi sam ks. Arcybiskup jest obdarowywany podczas targów książek, kiermaszów i wystaw, konferencji naukowych i sympozjów; charakteryzuje je szeroka wielod dziedzinowość (encyklopedie, słowniki, atlasy, wydawnictwa albumowe, książki z zakresu teologii i dyscyplin pokrewnych).

Zbiory Biblioteki Teologicznej powiększają się również dzięki samodzielnie prowadzonej wymianie książek i czasopism z 62 polskimi i 12 zagranicznymi instytucjami naukowymi²⁷. Są to biblioteki wszystkich wydziałów teologicznych w Polsce, biblioteki instytutów teologicznych, wyższych seminariów duchownych, biblioteki towarzystw naukowych, placówek badawczych naszego regionu oraz redakcje czasopism. Materiałem wymiennym są publikacje wydawane przez pracowników naukowych Wydziału Teologicznego, dublety i druki zbędne, będące wynikiem selekcji otrzymanych darów, nie związanych z profilem badań prowadzonych na Wydziale, wydawnictwa przekazane przez Drukarnię Archidiecezjalną, publikacje z Wydawnictwa św. Jacka, tytuły darowane przez Redakcję „Gościa Niedzielnego” oraz tzw. egzemplarze gratisowe z Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego.

Dbając o kompletność zbiorów w Bibliotece Teologicznej należy na bieżąco śledzić źródła informacji bibliograficznej o piśmiennictwie teologicznym²⁸ i literaturze nauk pokrewnych²⁹. Obecnie doskonałym źródłem informacji o rynku wydawniczym dla bibliotekarzy jest Internet i bieżące przeglądanie stron WWW wszystkich uczelni, a zwłaszcza uczelni katolickich

ciółów Wschodnich, zwłaszcza Ukrainy i Litwy, Kościoła Prawosławnego i Unickiego, w języku polskim i rosyjskim z obszaru pogranicza, zostały przekazane do Biblioteki przez ks. prof. Józefa Krętosza. Wiele cennych publikacji dotyczących historii Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem historii Kościoła na Śląsku, wydawnictwa niemieckojęzyczne, silesiaca otrzymano dzięki hojności ks. prof. Jerzego Myszoza.

²⁷ E. Olszowy: *Wymiana krajowa w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego*. „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” T. 82 (2004), s. 177–186.

²⁸ K. Gąsowska, K. Klauza: *Informacja i dokumentacja w naukach teologicznych*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” T. 56 (1988), s. 157–162; D. Górka: *Przegląd Katolickich Serwisów Internetowych*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1998, nr 2, s. 27–44; R. Dulian: *Strona internetowa Katolickiej Agencji Informacyjnej*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2002, nr 2, s. 97–98; E. Olszowy: *Źródła informacji wydawniczej o piśmiennictwie teologicznym wykorzystywanym przy prowadzeniu wymiany w Bibliotece Teologicznej*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2006, nr 1–2, s. 134–145.

²⁹ A. Wysocki: *Internet jako źródło informacji wydawniczej dla bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 2003 nr 6, s. 19–23; K. Walczuk, M. Walczuk: *Marketing, informacja i formy promocji książki akademickiej i naukowej*. „Bibliotekarz” 2006, nr 5, s. 17.

oraz ich księgarń. Wiele wydawnictw kieruje do bibliotek tzw. e-maile reklamowe, oferując na swoich stronach wiadomości o nowych i zapowiadanych publikacjach. Ponadto zamieszczane na stronach domowych listy dubletów, bądź rozsyłane do innych bibliotek wyselekcjonowane materiały³⁰, stanowią doskonały sposób kompletowania serii, wydawnictw wielotomowych, brakujących numerów czasopism oraz trudno dostępnych na rynku księgarskim tytułów niskonakładowych, lub nieosiągalnych już w bieżącej sprzedaży.

Inną formą pozyskiwania informacji o książkach jest reklama prasowa o periodykach naukowych w postaci załączanych przeglądów bibliograficznych, recenzji, omówień, prezentacji, sprawozdań. Coraz częściej pojawiają się na rynku samoistne wydawnictwa informujące o mających się ukazać bądź już opublikowanych nowościach wydawniczych³¹. Podstawowym źródłem informacji dla bibliotekarza są katalogi biblioteczne i opracowana w nich literatura. Często przeglądany przez bibliotekarzy jest katalog Biblioteki Narodowej oraz pozyskiwane informacje z Ośrodka Przetwarzania Informacji. Na uwagę zasługuje także FIDKAR, jako multiwyszukiwarka dla komputerowych baz bibliograficznych. Pozwala ona na prowadzenie poszukiwań katalogowych i bibliograficznych w wielu komputerowych bazach jednocześnie. Poprzez FIDKAR możemy w tym samym czasie prowadzić wyszukiwanie w katalogach książek oraz bibliografiach zawartości czasopism i bibliografiach tematycznych, a także w katalogach prac magisterskich.

Wymienione formy i sposoby pozyskiwania informacji o literaturze, dbanie o kompletność zbiorów w Bibliotece Teologicznej, to tylko część prac, które zostały tu zaprezentowane, jako najbardziej znaczące na drodze gromadzenia zbiorów. Ważne jest, aby to co zostało zgromadzone przez wiele dziesiątków lat przez poprzednie biblioteki – seminaryjną i diecezjalną oraz ich obecną spadkobierczynię – Bibliotekę Teologiczną było szeroko udostępniane i mogło służyć całej społeczności akademickiej.

³⁰ O. Giwer: *Selekcja zasobów w bibliotekach akademickich jako element polityki gromadzenia i kształtowania zbiorów*. W: *Tradycja i nowoczesność bibliotek akademickich*. Rzeszów 2005, s. 146–157; B. Warząchowska: *Selekcja i preselekcja zbiorów w bibliotece naukowej na przykładzie Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2006, nr 1–2, s. 104–114.

³¹ Najważniejsze z nich to: „Przegląd Piśmiennictwa Teologicznego. Półrocznik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego”; *Katalog prac naukowych powstałych na uczelniach katolickich w Polsce 1980–1982 oraz za lata 1983–1986*; *Katalog prac dyplomowych wyższych uczelni katolickich w Polsce 1987–1995*. Cz. 1–2; *Habilitacje i doktoraty uzyskane na Wydziałach Nauk Kościelnych w Polsce 1987–2004*.

Temu właśnie celowi służy prowadzona w Bibliotece Teologicznej działalność promocyjna³², informująca o pozyskiwanych nowościach całego środowiska akademickiego. Przykładem tak pojmowanych działań są wystawy książek³³. Dotychczas zorganizowano ponad 30 ekspozycji tematycznych (np. wystawy nowości z Międzynarodowych Targów Książek, Krajowych Targów Wydawców Katolickich³⁴ oraz Kiermaszu Wydawców Katolickich)³⁵. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników prezentowana jest często literatura wpisana w wydarzenia Kościoła lokalnego i powszechnego. Kolejne rocznice wyboru Jana Pawła II na stolicę apostołską to okazja do zaprezentowania literatury związanej z życiem i działalnością Karola Wojtyły. Ambicją Biblioteki jest gromadzenie całego dorobku piśmienniczego wielkiego rodaka. Zainteresowanie wystawą było bardzo duże. Powodzeniem cieszyła się również ekspozycja publikacji znanego teologa Josepha Ratzingera, następnie Benedykta XVI. Bogaty i interdyscyplinarny księgozbiór pozwala Bibliotece na organizowanie kolejnych ekspozycji, dzięki którym czytelnicy poznają często unikalne zbiory książnicy.

Bibliotece nieobce są jubileusze, rocznice i uroczystości, związane z życiem Wydziału i UŚ. W ostatnim czasie trzy wydarzenia pozwoliły przybliżyć bogactwo zbiorów Biblioteki Teologicznej. Jednym z nich była 40. inauguracja roku akademickiego w UŚ, i stąd całoroczna wystawa *40-lecie Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1968–2007. Wkład Wydziału Teologicznego 2001–2007*, przygotowana przez Bibliotekę Teologiczną. Na ekspozycję składają się książki z następujących serii: „Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego”, której redaktorem jest ks. prof. Artur Malina³⁶, „Kościół w Trzecim Tysiącleciu” pod redakcją ks. prof. Andrzeja Żądło³⁷, „Studia Antiquitatis Christianea. Series Nova” redagowa-

³² B. Warząchowska: *Działalność Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 39, z. 2 (2006), s. 438–445.

³³ W holu głównym książnicy, w gablotach, umieszczone są nowości książkowe i czasopiśmiennicze z ostatniego tygodnia. Regularna wymiana tytułów powoduje, że czytelnicy na bieżąco są informowani o tym, co wpłynęło do Biblioteki. Duże zainteresowanie wzbudzają wystawy okolicznościowe bądź tematyczne organizowane w sąsiedztwie katalogów i działu udostępniania – miejsc najczęściej odwiedzanych przez czytelników.

³⁴ A. Muc: *Targi Wydawców Katolickich jako forma promocji książki religijnej*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2004, nr 1–2, s. 93–99.

³⁵ Uzupełnieniem ekspozycji książkowej były katalogi nowości czołowych wydawców z bogatą ofertą tytułową, dzięki którym nasi czytelnicy mogli zapoznać się z najnowszymi publikacjami rynku księgarskiego.

³⁶ Dotychczas ukazało się 40 tomów, kolejne czekają na druk. W serii tej publikują nie tylko pracownicy Wydziału Teologicznego, ale również naukowcy spoza Wydziału.

³⁷ Wydano 5 tomów, w których poruszono problematykę liturgii, ewangelizacji, kościoła lokalnego, eucha-

na przez ks. prof. W. Myszora³⁸, „Biblioteka Teologiczna” pod redakcją ks. prof. J. Myszora³⁹. Ekspozycję wzbogaciły również czasopisma: „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, regu-
larnie ukazujące się jako półrocznik oraz „Studia Pastoralne” – rocznik Wydziału Teologicz-
nego UŚ w Katowicach⁴⁰.

Wydarzeniem, które wybiegało poza ramy uczelni, było nadanie tytułu Doktora Hono-
ris Causa UŚ Metropolicie Katowickiemu Arcybiskupowi Doktorowi Damianowi Zimonio-
wi w dniu 27 XI 2007 połączone z 50-leciem kapłaństwa⁴¹. Dorobek naukowy ks. Arcybisku-
pa rejestruje bibliografia opracowana przez ks. Grzegorza Olszowskiego⁴², która posłużyła za
wybór materiału do wystawy przygotowanej przez Bibliotekę Teologiczną *Ksiądz Arcybiskup
Damian Zimoń – Doktor Honoris Causa Uniwersytetu Śląskiego*. Zaprezentowane różnego ro-
dzaju wypowiedzi: homilie, listy duszpasterskie, wprowadzenia do monografii naukowych, ar-
tykuły zamieszczone w czasopismach naukowych, książki będące dorobkiem ks. Arcybiskupa
– to zaledwie wąski wycinek opublikowanych prac.

Kolejna wystawa przygotowana przez Bibliotekę Teologiczną prezentuje książki ks. Arcy-
biskupa Szczepana Wesołego⁴³. Otrzymana kolekcja odzwierciedla drogę naukową oraz działal-
ność w ramach duszpasterstwa emigracyjnego ks. Arcybiskupa; liczy ona ok. 10 tys. woluminów

rystii. Najnowszy tom zatytułowany *Słowo Boże w Liturgii i życiu Kościoła*, pomoże czytelnikom zrozumieć wie-
le istotnych i ważnych kwestii teologicznych.

³⁸ Dotychczas ukazało się 5 tomów, które zawierają materiał oparty na bogatych źródłach. Są nimi: *Chrześ-
cijanie w Cesarstwie Rzymskim II i III wieku. Wybrane zagadnienia życia społecznego, Syn Boży w „Pasterzu”
Hermasa. Świadectwo chrystologii judeochrześcijańskiej, Ewangelia Judasza, Nowe proroctwo. Historia i doktry-
na montanizmu oraz Modlitwa i miłosierdzie w Enarrationes In Psalmos św. Augustyna*. W przygotowaniu są
następne pozycje m.in. *Gnostycy*.

³⁹ Celem serii jest promowanie prac magisterskich, dyplomowych, licencjackich i doktorskich W jej ra-
mach ukazało się 12 tytułów. Kolejne tomy w miarę ukazywania się będą wzbogacać ekspozycję.

⁴⁰ Na dorobek pracowników składają się również prace publikowane w Wydawnictwie Uniwersytetu Ślą-
skiego oraz w innych wydawnictwach uczelnianych, jednak na wystawę trafiły jedynie te tytuły, które mają cha-
rakter naukowy. Nie uwzględniono pozycji popularnonaukowych i popularnych, wykraczających poza działal-
ność naukową i dydaktyczną Wydziału.

⁴¹ *Archiepiscopus Damianus Zimoń...*, 117 s.

⁴² G. Olszowski: *Bibliografia ks. arcybiskupa dra Damiana Zimonia*. W: *Vobis episcopus vobiscum christianus. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Arcybiskupowi Damianowi Zimoniowi*. Red. W. Myszor, A. Malina. Katowice 2004, s. 329-373.

⁴³ S. Wesoły: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Biskupa Szczepana Wesołego Delegata
Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji. Wybór listów pasterskich, kazań, przemówień, artykułów*. Londyn
1994, 439 s.; R. Dzwonkowski: *Laudacja ks. abp. Szczepana Wesołego, laureata nagrody Lux ex Silesia*. Katowice,

książek i czasopism⁴⁴, na czasową ekspozycję trafił tylko niewielki ich wybór. Wyselekcjonowane, bardzo cenne pozycje z daru abpa S. Wesołego oglądać można w holu Wydziału Teologicznego na wystawie *Książd Arcybiskup Szczepan Wesoły dar dla Biblioteki Teologicznej zbioru kościelnego – wybrane publikacje*.

Jedną z najważniejszych form pracy każdej biblioteki jest działalność informacyjna prowadzona w oparciu o dobrze opracowaną własną stronę domową. Do podstawowych usług informacyjnych Biblioteki Teologicznej należy: wyszukiwanie i udostępnianie źródeł informacji niezbędnych w pracy naukowej i dydaktycznej Wydziału, udzielanie informacji bibliograficznych i rzeczowych w oparciu o gromadzone źródła drukowane, komputerowe bazy danych i Internet, lokalizację poszukiwanej literatury w bibliotekach krajowych i zagranicznych oraz prowadzenie indywidualnych szkoleń użytkowników w zakresie korzystania z komputerowych baz danych⁴⁵.

Głównym źródłem informacji o zasobach Biblioteki są katalogi. Rozpoczęta wiele lat temu retrokonwersja opisów bibliotecznych katalogu kartkowego jest ciągle kontynuowana⁴⁶. Tradycyjne katalogi kartkowe – alfabetyczny i systematyczny – zostały zastąpione katalogiem elektronicznym z dobrze rozbudowaną bazą indeksów⁴⁷. Pozycje nabywane od 2002 są umieszczane

katedra, Międzyuczelniana Inauguracja Roku Akademickiego, 9.10.2007. „Wiadomości Archidiecezjalne” 2007, nr 12, s. 611–616.

⁴⁴ Dużą część stanowi literatura w językach obcych, głównie angielskim, niemieckim, włoskim i francuskim, która reprezentuje tematykę zarówno współczesnej historii Polski jak i przedstawia tematy przez wiele lat zakazane w naszym kraju, a dotyczące na przykład drugiej wojny światowej czy powojennych lat komunizmu w Polsce. W przejętym księgozbiore wyróżniają się i na pewno zasługują na większą uwagę pozycje w języku polskim wydawane poza granicami kraju, często w bardzo niewielkich nakładach, co podkreśla jeszcze bardziej unikalny charakter tych publikacji. Są to na przykład książki wydawane przez Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie, Instytut Literacki w Paryżu, pozycje z kolekcji „Znaki Czasu” i wiele innych. Obecna jest w księgozbiore abpa S. Wesołego literatura klasyczna polska jak i obca, historia starożytna jak i współczesna, historia Kościoła, teologia w tym między innymi katolicka nauka społeczna, a szczególnie problematyka rodziny i małżeństwa, a także teologia pastoralna. Nie ma wątpliwości, że i tym razem Biblioteka Teologiczna wzbogaciła swoje zbiory przyjmując tak cenną kolekcję, stąd wszystkie pozycje będą opatrzone odpowiednią pieczęcią upamiętniającą pierwszego właściciela i jego dar dla pracowników i studentów Wydziału Teologicznego w Katowicach, a tym samym dla całego środowiska naukowego.

⁴⁵ A. Muc: *Kościelne biblioteki wirtualne w Polsce. „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2007, z. 1, s. 24–27.*

⁴⁶ J. Szulc: *Automatyzacja Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1998, z. 1, s. 83–91.*

⁴⁷ Taż: *Komputeryzacja Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach. „Bibliotekarz” 2000, z. 7/8, s. 33–35.*

wyłącznie w katalogu komputerowym tworzonym w programie MAK. Pracownicy Biblioteki pomagają czytelnikom w samodzielnych poszukiwaniach informacji, dysponując zbiorem podstawowych informatorów bibliograficznych, biograficznych, adresowych (schematyzmy poszczególnych diecezji). Na stanowiskach komputerowych udostępniają bazy danych w trybie on-line oraz zapewniają dostęp do internetowych źródeł informacji naukowej⁴⁸.

Działalność informacyjna Biblioteki Teologicznej jest szczególnie ukierunkowana na użytkowników, wywodzących się ze środowiska naukowego i spoza uczelni; z Biblioteki korzystają przede wszystkim pracownicy naukowci i studenci Wydziału Teologicznego oraz Wydziałów: Filologicznego, Nauk Społecznych, Prawa i Administracji, Pedagogiki i Psychologii. Biblioteka zaistniała jednak nie tylko w środowisku akademickim, ale również w znacznej części społeczności śląskiej. Świadczą o tym liczne maile, telefony i pytania o godziny otwarcia i możliwości korzystania ze zbiorów.

Inną grupę czytelników stanowią pracownicy naukowci i studenci innych uczelni śląskich; Akademii Medycznej, Akademii Muzycznej, Akademii Ekonomicznej, Akademii Wychowania Fizycznego oraz – w ramach umowy środowiskowej – pracownicy naukowci i studenci katowickich uczelni niepaństwowych. Oznacza to, że księgozbiorem religioznawczym i teologicznym interesują się nie tylko osoby, dla których jest to wymóg profesjonalny, ale również ci, których nurtują problemy egzystencjalne lub pragną pogłębić swoją wiarę bądź zdobyć wiedzę teologiczną.

Odwiedzają Bibliotekę także księża i siostry zakonne, szukający materiałów do codziennej pracy duszpasterskiej, katechetycznej i homiletycznej oraz w celu dokształcania się i podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Specyficzną grupą użytkowników jest młodzież szkolna – licealiści i gimnazjaliści. Ich zainteresowania koncentrują się wokół tematów związanych z aktualnym życiem Kościoła w Polsce, Europie i na świecie. Uczniowie poszukują materiałów w celu przygotowania się do olimpiad, konkursów czy pisania referatów. Wśród tej grupy czytelników wyróżnia się młodzież maturalna ucząca się do egzaminu dojrzałości. Nie jest ona przygotowana do korzystania z biblioteki naukowej i należy poświęcić jej sporo czasu i wysiłku.

Ze zbiorów Biblioteki korzysta również społeczność lokalna. Są to czytelnicy najbardziej absorbujący i wymagający. Rozpiętość ich zainteresowań jest olbrzymia. Warto zauważyć, że Biblioteka Teologiczna pełni od niedawna w środowisku bibliotek kościelnych, rolę jednego

⁴⁸ A. Muc: *Biblioteka wirtualna najnowszym osiągnięciem w procesie komputeryzacji bibliotek kościelnych*. „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2006, nr 1–2, s. 25–36.

z wiodących ogólnodostępnych ośrodków myśli teologicznej. Starannie dobierany księgozbiór sprawia, że użyteczność Biblioteki ciągle wzrasta. Obserwujemy intensywny, dynamiczny rozwój nauk teologicznych i wzrost zainteresowania nimi również wśród osób świeckich, dlatego istotna jest rzetelna informacja o tych zbiorach przeznaczona dla szerokiego kręgu czytelników.

Biblioteka Teologiczna działa w ogólnodostępnym systemie informacyjnym zaledwie od kilku lat, ale już postrzegana jest jako licząca się instytucja naukowa Śląska. Świadczy o tym zarówno zasób biblioteczny, jak i jego intensywne wykorzystanie przez pracowników naukowych, studentów oraz inne zainteresowane osoby. Będąc spadkobiercą bogatych tradycji obecna księżnica z pewnością przysłuży się nauce i kulturze Śląska.

Abstract

The Library at the Faculty of Theology functions as the widely available centre of the theological thought in local academic environment. In the article, there are described mainly those aspects that determine the uniqueness and specificity in functioning of the Theological Library in the library-information system. The attention should be drawn to the specificity of the collection and its foundation, rich tradition and history of the collection, interdisciplinary character of the stored publications, manners and sources of information in acquiring the literature, information-promotional activity directed to different types of users. Carefully selected book collection and reliable information about the collection make the usefulness of the Theological Library increase continuously, serving its collection to the Silesian society.

